

„Haladéktalanul hívják össze Erdély országgyűlését...”

EGYED ÁKOS

Ez a követelés 1848 tavaszán a pesti 12 pont nyomán sokfelé elhangzott, de sehol sem olyan sürgetően, mint Kolozsvárt és Székelyudvarhelyen. Erdély fővárosában azért, mert az itt összegyűlt politikusok ettől a fórumtól várták az országos problémák megoldását, a székely anyavárosban pedig elsősorban azt remélték az illetékesek, hogy ezáltal békés mederbe terelhető a szék területén már-már veszélyessé váló népferradalom.

Nem volt véletlen, hogy Kolozsvárt a március 21-i nagy tüntetésen, amelyet a kortársak e város március tizenötödikének neveztek, a főszónok, Méhes Sámuel, a Református Kollegium tanára, az *Erdélyi Híradó* főszerkesztője azt hangsúlyozta, hogy a küszöbön álló változások békés, törvényes jellegét csak a haladéktalanul összeülő országgyűlés biztosíthatja. Ilyen értelmű határozatot nyújtottak át Teleki József fő kormányzóknak, aki ennek érdekében nem késlekedett kérni a királytól: hirdessen Erdélyben országgyűlést. De a bécsi válasz késett, ezért egyre nagyobb nyomás nehezedett a kormányzóra, hogy – akár a királyi döntés nélkül – önhatalmúlag lépjen fel s kezdeményezze a rendek összehívását. Ilyen cél-

csönösen idvezelték egymást s baráti jobbot szorítanak.” Ez a barátkozás előrevetítette a további együttműködés lehetőségét és hangulatát is. A Biasini, Pávics és a Csillag fogadóiban megszállt küldötteket már aznap sorra köszöntötték, és támogatásukról biztosították a kolozsváriak.

Aztán ifj. Bethlen János lakásán nyílt tanácskozáson Pálffy János és Keller János tájékoztatta a jelenlevőket és a sajtó képviselőit az udvarhelyszéki eseményekről. Ott olyan népgyűlésekre s összejövetelekre került sor, amelyeken nem kevesebbet javasoltak egyes szónokok, mint azt, hogy el kell foglalni a bányákat, sóaknákat, mert azok a nemzet tulajdonai, s ne engedjék, hogy azok jövedelmét, „Bécsbe csempésszék” s az adókat az eddigi szokás szerint használják fel. Az már a közigazgatás rendjét veszélyeztette, hogy az egyik szónok a nép által királybíróvá választotta magát. Pálffyék azt sem felejték el felvetni, hogy ők nemcsak Udvarhelyszék ügyében jöttek Kolozsvárra, hanem „az egész ország” érdekeit szem előtt tartják, de igyekeztek nyomtatékosan kifejezni azt is, hogy a székelység múltja és jelene „külön figyelmet érdemel”. Ezzel összefüggésben szemrehányások hangzottak el a Kor-

títoje lett volna a bécsi kancellária parancsainak. Szerintük a Kormányzók sohasem vált a bécsi bürokrácia vak eszközevé.

A vita végül is békésen ért véget. Az udvarhelyiek árnyalták bírálatuk életét: ők sem vonják kétségbe a kormányzó addigi érdemeit, de nyomban hozzászórtak, ha az alkalommal nem cselekszik, s kérésük teljesítésével nem nyugtatja meg a háborgó kedélyeket, el fogja veszíteni tekintélyét. De ehhez nyomban hozzáfűzte Pálffy János, hogy ők (az udvarhelyszékiek)

ismert író beszédet mondott, azt hangsúlyozva, hogy Magyarország kivívta szabadságát, s Európa több országában a nép engedményeket kapott, miközben Erdély még hallgat, pedig már itt is cselekedni kellene, amire a székely küldöttség is buzdít. Gyulai Pál után a tömeg Pálffy Jánost és az udvarhelyiekhez csatlakozott Berzenczey László maroszéki politikust kérte fel beszéd tartására. Pálffy örömeinek adott kifejezést amiatt, hogy a kolozsvári ifjúság lelkesedik a szabadságért, és bízott abban, hogy rövidesen kihirdetik az országgyűlést, amely meg fogja oldani a székelyek problémáit is. Berzenczey is országgyűlést követelt, hogy elkerülhető legyen az erőszakos fellépés. A tüntetés késő este ért véget.

Kolozsvár támogatása nem merült ki a tüntetésekben és szónoklatokban, ugyanis a politikusok közvetlenül a kormányzóhoz fordultak a közös ügy érdekében.

Április kilencedikén reggel idős Bethlen János és Zeyk József felkereste Teleki kormányzót, ismertették vele a székelyföldi forradalmi mozgalmakat, s arra kérték, hogy vegye fontolóra a küldöttség kérésének teljesítését. Ezt követően fogadta Teleki József az udvarhelyi küldöttséget, meghallgatta kérését, de még nem mondott igent annak teljesítésére. Ezért a tüntetések folytatódtak a következő napon is. Tizedikén már a reggeli órákban a Kormányzók udvarán gyűlt össze a tömeg, s követelte az országgyűlés napjának kitűzését. Nemsokára megjelent báró Kemény Ferenc, az előző országgyűlés elnöke, valamint Degenfeld Ottó és Szabó Lajos kormányzéki tanácsosok, akik a következőket adták hírül: a Kormányzók „megbizta kormányzó ő nagyméltóságát, hogy törvényadta jogánál fogva folyó május 29-re országgyűlést hirdessen”. Világos tehát: az

említették 10-én nyilvánosságra hozták az országgyűlés kezdetének időpontját, ezt a kormányzó 11-én hivatalosan kihirdette. Tette ezt annak ellenére, hogy Bécsből az akkor megérkezett leirat nem határozott meg időpontot az országgyűlés elkezdésére, csak azt ígérte, hogy az uralkodó „az országgyűlést még ezen esztendő lefolyása alatt összehívni szándékozik.” Ezt azonban nem vette tekintetbe Teleki kormányzó, aki az országgyűlés meghirdetésével kétségtelenül bátor és történelmi jelentőségű lépést tett meg.

Nem fér kétség ahhoz, hogy a Kormányzók és a kormányzó döntésének megszületéséhez hozzájárult az általános közhangulat, amihez a döntő lökést mégis az udvarhelyszéki küldöttség megjelenése adta meg. Kellott ehhez Kolozsvár kiállása is. Udvarhelyszék és Kolozsvár közös fellépése példás és sikeres volt. Ezért az udvarhelyszékieknek nem kellett üres kézzel hazamenniük. Azért sem, mert 11-én este átvehették a kormányzótól azt a lepecsételt iratot, amely Udvarhelyszék meghívását tartalmazta a május 29-én Kolozsvárt megnyitandó erdélyi országgyűlésre. Ez bizonyosan nem kis elégteltelt és örömet jelentett a kifejtett küzdelemért.

Köztudott, hogy a kitzűzött napon, 1848. május 29-én megnyílt az utolsó erdélyi rendi országgyűlés, amelyet július 18-án zártak be. Ezalatt 11 törvénycíkket szavaztak meg a követek. Ezek kimondták a régi rendi jogok megszüntét, amit beiktattak az uniótörvénybe, ezzel eltörölték a nemesség privilégiumait, s meghirdették a közös teherviselést, a törvény előtti egyenlőséget, sajtószabadságot, röviden szólva, megteremtették a polgári rendszer jogi kereteit. Mindezek alapvető változásokat eredményeztek Erdély politikai s társadalmi helyzetében.

Thorma János (1870–1937) – *Talpra magyar*

lal határozta el Udvarhelyszék közgyűlése is küldöttség indítását Kolozsvárra a Kormányzókhoz, s annak elnökéhez. (Erről a kérdésről tanulmányt közöltem a székelyudvarhelyi Haáz Rezső Múzeum *Lustra* című folyóiratában 2005-ben, egyes adatait itt is felhasználom.)

A több mint harminc tagú bizottságot Pálffy János, a szék legjelesebb politikusa, az előbbi országgyűlések udvarhelyszéki képviselője (követe – ahogy akkor nevezték), a magyar népképviselői országgyűlés későbbi elnöke vezette, akit olyan tekintélyes személyiségek kísértek el, mint Keller János, Mikes Benedek, Gálffy Mihály és mások. Amikor a 16 székéből álló karaván a Feleki-tetőre április 8-án megérkezett, ott már nagyszámú – főleg fiatalokból álló – kolozsvári csoport köszöntötte a székelyeket. A *Jelen* című lap szerint, amikor a két csoport találkozott, „lobogóikat összevertették, köl-

mányszéket és a kormányzó magatartását illetően. Szerintük a kormányzóknak az új helyzetben már cselekednie kellett volna azért is, hogy az általa vezetett intézményt, a Kormányzókot kiszabadítsa Bécsnek alávetett helyzetéből, mert addig az erdélyi Kormányzók „csak kiadóhivatala volt a (bécsi) kancellária parancsainak.” Tennie kellett volna ezt azért is, mert Bécsben a bürokrácia megbukott ugyan, de nem szűnt meg parancsot küldeni Erdélybe. A bírálat nem kis vitát váltott ki, mert több kolozsvári politikus védelmébe vette Teleki Józsefet. Amint az *Erdélyi Híradó* beszámolt róla, idős és ifjú Bethlen János, valamint többen mások sem helyeselték a kormányzó késlekedését, de nem feledeztek meg korábbi érdemeiről, s visszautasították azt a bírálatot is, hogy az erdélyi Kormányzók – ahogy mondták: a kormányzó hivatal –, csak közve-

nem állnak el a követelésüktől, s kijelentette: „Most harmincan jöttünk országgyűlésért, de ha nem kapunk, eljövünk mi 30 ezren is” (*Erdélyi Híradó*, 1848. április. 11.). Amint rövidesen kiderült, ennek már nem kellett bekövetkeznie.

Kolozsvár lakossága erőteljesen felkarolta a székelyek kérését, ennek többször jelét adta tömegtüntetések által is. Egyik ilyen megmozdulásra már április 8-án este sor került a Farkas utcában, ahol főleg az ifjúság volt tevékeny, s elhatározták, hogy a következő napon, amikor a kormányzó fogadja az udvarhelyi küldöttséget, ha szükségesnek mutatkozik, kolozsváriak is csatlakoznak ahhoz.

A Farkas utcából a tüntetők fáklyákkal és nemzeti zászlókkal a Főtérre, onnan a Biasini szállóhoz vonultak, ott ilyen kiáltások hangzottak el: „Éljen a székely nemzet, unió és országgyűlés!” Gyulai Pál fiatal, de már

A melléklet megjelenését támogatta a Romániai Magyar Demokrata Szövetség és a Communitas Alapítvány

